17.10.2023

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024-2027

SYL kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024-2027. SYL esittää lausuntonaan seuraavaa.

Koulutustason nosto

SYL pitää hallituksen tavoitetta nostaa nuoren ikäluokan koulutustasoa vastaamaan OECD-kärkimaita kannatettavana. SYL on kuitenkin huolissaan hallituksen esittämän rahoituksen riittävyydestä. Lisäksi SYL peräänkuuluttaa tarkastelemaan hallituksen politiikan kokonaisvaikutuksia suhteessa koulutustason nostoon.

Aloituspaikkoihin vuodelle 2024 esitetään talousarviossa 11,7 milj. euroa ja koko hallituskaudelle vastaavasti 41,3 milj. euroa. Kokonaissumma on tavoitteeseen nähden huomattavan riittämätön, sillä esimerkiksi Korkeakoulujen kestävän kasvun ohjelman linjauksien mukaan koulutustasotavoitteen saavuttaminen edellyttäisi aloituspaikkoille 177,1–190 milj. euroa lisärahoitusta vuodessa. Lisäksi SYL haluaa kiinnittää huomiota rahoituksen jakautumiseen ammattikorkeakoulu- ja yliopistosektoreiden välillä. Ammattikorkeakouluille summasta ollaan osoittamassa noin 10 milj. euroa ja yliopistoille vain noin 1,6 milj. euroa. SYL haluaa huomauttaa, että ennakointitiedon valossa uusia työpaikkoja syntyy erityisesti korkeaa osaamista vaativille aloille. SYL haluaa peräänkuuluttaa, että aina kun aloituspaikkoja halutaan koulutustasoa nostavasti lisätä, on otettava huomioon alueiden ja alojen osaamistarpeet ja koulutusalojen houkuttelevuus. Täyttymättä jäänyt opiskelupaikka ei nosta Suomen koulutustasoa.

Lisäksi yliopistoille edellisen hallituskauden aikana osoitetut lisärahoitukset aloituspaikkojen lisäämiseen päättyvät vuodesta 2024 alkaen. Rahoitusta jää puuttumaan ainakin 10 milj. euron edestä. Näin ollen hallituksen talousarviossaan esittämä lisärahoitus ei riitä edes kattamaan nyt päättyvää rahoitusta. Aloituspaikkojen lisäämisestä ei ole uskottavaa puhua, sillä yliopistosektorilla aloituspaikat tulevat talousarvion myötä käytännössä vähenemään.

Hallitus valmistelee EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden maksamien lukuvuosimaksujen nostoa sekä avoimen yliopiston maksujen nostoa. Hallitus on kuitenkin linjannut näiden tulojen leikkaamisen vastaavasti valtion yliopistoille kohdentamasta rahoituksesta. Leikkaukset ovat harkitsemattomia, ja SYL ei kannata niitä. SYL on aiemmin hyväksynyt mahdollisuuden nostaa avoimen yliopiston opetuksesta perittävän maksun enimmäismäärää ja siirtyä kohti maksuluokkia. Tarkoituksena on kuitenkin ollut mahdollistaa yliopistoille avoimen yliopisto-opetuksen lisääminen ja kehittäminen Suomen jatkuvan oppimisen lisäämisen tavoitteen mukaisesti. Hallituksen ennakoiva leikkaus vesittää tämän tavoitteen.

SYL vastustaa maksujen perimistä EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta eikä näin ollen myöskään kannata maksujen korottamista. Erityisen huolissaan SYL on kuitenkin siitä, että myös näiden maksujen, samoin kuin avoimen yliopistojen kohoavien maksujen, spekulatiiviset lisätuotot

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 HELSINKI
Sähköposti: syl@syl.fi
Y-tunnus: 0202339-6S
syl.fi

ollaan leikkaamassa etupainotteisesti kehyksestä. SYL haluaa korostaa, että kyseessä on leikkaus koulutuksen järjestämisen resursseihin juuri nyt. Maksujen tuoma lisätuotto ei ole vielä tiedossa, ja SYL pitää todennäköisenä, ettei summa tule vastaamaan kehyksestä tehtävää leikkausta lainkaan. SYL vaatii leikkauksista pidättäytymistä, jotta yliopistojen toimintaedellytykset eivät heikkenisi ja koulutustason nostotavoite kokonaan vesittyisi. Kansainväliset ja avoimen yliopiston opiskelijat eivät saa joutua Suomen koulutustason noston maksajiksi.

Talousarvioehdotukseen sisältyvät myös hallituksen suunnittelemat sosiaalietuuksien leikkaukset, joista opiskelijoita koskettavat suorimmin opintorahan ja yleisen asumistuen indeksijäädytykset sekä yleisen asumistuen rakenteelliset muutokset. Näiden leikkausten yhteisvaikutus on päätoimiselle yksinasuvalle opiskelijalle noin 110 euroa kuukaudessa kuntaryhmässä 3 ja noin 150 euroa kuukaudessa Helsingissä asuvalle vuoteen 2027 mennessä. Nämä tarkoittavat noin 16-19 prosentin leikkausta kuukausittaisista rahamuotoisista etuuksista.

Opiskelijoihin kohdistuvat sosiaalietuuksien leikkaukset heikentävät päätoimisen opiskelun mahdollisuuksia ja nostavat kynnystä opintojen aloittamiseen, kun se tarkoittaa monelle hakijalle entistä suurempaa pudotusta tulotasoon. Opintojen aikainen työnteon lisääntyminen vie todennäköisesti aikaa opiskelulta ja keskimäärin hidastaa opintoaikoja. On myös mahdollista, että erityisesti heikosta sosioekonomisesta tausta lähtöisin olevat nuoret lykkäävät tai jättävät korkeakouluopinnot kokonaan käymättä, sillä heidän kynnyksensä turvautua opintolainaan on tutkitusti korkeampi. Lainapainotteisuuden lisääminen voi vähentää erityisesti sellaisten alojen houkuttelevuutta, joilla odotettavissa oleva palkkataso on matala ja luottamus kykyyn maksaa laina takaisin heikko. SYL arvioi, että toimeentulon heikennykset voivat tätä kautta pidemmällä aikavälillä vaikuttaa koulutustasoa madaltavasti.

Koulutuksen tasa-arvo

Aiemmin kuvatuilla opiskelijoiden sosiaalietuuksien heikennyksillä tulee SYLin arvion mukaan olemaan kielteinen vaikutus eri alojen ja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa olevien opiskelijoiden väliseen taloudelliseen yhdenvertaisuuteen. Ne opiskelijat, joilla on mahdollisuus ja henkilökohtaiset resurssit työskennellä opintojen ohella, pystyvät välttämään opintojen aikaista velanottoa, kun taas muut velkaantuvat entistä syvemmin ennen valmistumistaan. Myös valmistumisen jälkeinen palkkataso määrittää tulevaa kykyä lyhentää opintolainaa. Edelleen opintolainan määrä ja takaisinmaksu vaikuttavat mahdollisuuteen nostaa myöhemmin asuntolaina ja saavuttaa perheen perustamiseen toivottu taloudellinen vakaus.

Opiskelijoiden on lisäksi vaikeaa tukea talouttaan nykyistä merkittävämmällä osa-aikatyöskentelyllä. Työtuntien lisääminen opintojen ohella on opiskelijoiden kohdalla rajallista, sillä kokopäiväisten opintojen yhdistäminen kasvavaan työssäkäynnin osuuteen kuormittaa opiskelijaa, ja tämän pitkän aikavälin vaikutukset hyvinvointiin ja jaksamiseen huolestuttavat. Nykyisellääänkin opiskelun tehdyt työtunnit haittaavat 36 %:lla opiskelijoista opintojen edistämistä (KOTT2021).

Opiskelun aikaisen toimeentulon eriytyminen vaikuttaa pitkään opiskelijoiden väliseen taloudelliseen asemaan ja lisää opiskelusta seuraavaa taloudellista eriarvoisuutta. Tuoreimman Eurostudent-tutkimuksen (2022) mukaan 22 % eli useampi kuin joka viides opiskelija kokee erittäin tai melko paljon taloudellisia vaikeuksia arjessaan. Korkeakouluopiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia mittaavan KOTT2021-tutkimuksen (THL) mukaan melkein samansuuruinen osa (18 %) korkeakouluopiskelijoista on pelännyt ruoan loppuvan ennen kuin saa rahaa ostaakseen lisää.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 HELSINKI
Sähköposti: syl@syl.fi
Y-tunnus: 0202339-6S
syl.fi

Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen

Toimeentulohaasteilla ja opiskelijan saamien etuuksien heikennyksillä on vaikutusta myös korkeakouluopiskelijan arjen voimavaroihin ja mielen hyvinvointiin. Opiskelijoilla psyykkinen oireilu on tutkitusti (KOTT2021) selvästi yleisempää kuin koko väestössä. Kliinisesti merkittävää kuormittuneisuutta eli periaatteessa jo apua ja hoitoa edellyttäviä psyykkisiä vaikeuksia kokee useampi kuin joka kolmas opiskelija.

SYL onkin huolissaan budjettiesitykseen liittyen myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon resursoinnista. Budjettiesityksessä heikennetään opiskelijakohtaisen korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon enimmäiskustannuksen tasoa nykyisestä (-0,26 euroa opiskelijaa kohden vuoteen 2023 verrattuna).

Esityksessä ei siis huomioida lainkaan terveydenhoitopalveluita tuottavan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS:n) opiskelijakohtaisen palvelukysynnän, yleisten toimintakustannusten tai muiden palveluiden tuottamiseen liittyvien kulujen kasvua.

Budjettiesityksessä pikemminkin heikennetään YTHS:n saamaa opiskelijakohtaista korvausta ja siten YTHS:n tuottamien laadukkaiden palvelujen saatavuus ja saavutettavuus vaarantuu.

TKI-rahoitus

SYL pitää hyvänä sitä, että hallitus on sitoutunut TKI-rahoituksen lisäämiseen. Rahoituksen jakoperusteissa on huomiotava, että yliopistoille jaettavan rahan on oltava muodoltaan lähempänä pysyväisluonteista kun hankemaista. Hankemaisella rahoituksella tutkimusinfrastruktuurin vahvistaminen esimerkiksi palkkaamalla pysyvää henkilökuntaa tai perustamalla uusia professuureja on mahdotonta. Suurin osa yliopistojen T&K-menoista on henkilöstömenoja, joten niihin on pystyttävä investoimaan uudella rahoituksella.

Lisäksi SYL haluaa huomauttaa, että valtionvarainministeriö on julkaisussaan 2023:71 *Osaavat ihmiset tekevät tuottavuuden* kiinnittänyt huomiota osaajapulan vaikutukseen TKI-investointien tehokkuuden näkökulmasta. Tavoite kytkeytyy koulutustason nostoon, sillä vain koulutustasoa nostamalla ja yliopistokoulutuksen laatuun panostamalla voidaan vastata yhdessä sovittuihin TKI-toiminnan tavoitteisiin.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen määrärahat

SYL on huolissaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin määrärahojen kehityksestä. Hallituksen esityksessä Karvin toimintamenomääräraha on 4 489 000 euroa. Karvi ja OKM olivat esittäneet viraston määrärahaksi 5 709 000 euroa. Vuoden 2022 lopussa Karvilla oli töissä 53 asiantuntijaa ja määrärahojen pienentyessä tulee määrä laskemaan 35 asiantuntijaan vuoden 2024 loppuun mennessä. SYL on huolissaan Karvin määrärahakehityksen vaikutuksista viraston toimintaan, sillä ulkoista laadunarviointia koko koulutusjärjestelmästä ei voi toteuttamaan näin pienellä henkilöstömäärällä. Karvin henkilöstö on jo valmiiksi verrokkimaiden arviointitoimijoihin verrattuna suhteellisen pieni, eikä virasto kykene hoitamaan lakisääteistä tehtäväänsä, jos määrärahoja ei turvata.

Karvin arviointitoimintaan lukeutuu muun muassa kansallisia oppimistulosarviointeja, teema- ja järjestelmäarviointeja sekä laatujärjestelmien arviointeja, kuten korkeakoulujen auditointeja. Karvi myös tukee varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä sekä korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Virasto tuottaa tietoa esimerkiksi koulutusjärjestelmän tuottamasta osaamisesta ja koulutusasteiden välisistä siirtymistä. Arviointitiedon pohjalta muotoillaan kehittämissuosituksia päätöksenteon tueksi. Mikäli hallitus on sitoutunut maan koulutustason nostamiseen, oppimiserojen kaventamiseen, oppimisen tuen tehostamiseen sekä koulutusjärjestelmän tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseen, olisi syytä jatkaa monipuolisen

ja syväluotaavan tiedon tuottamista koulutusjärjestelmän tilasta. Määrärahojen lasku tulee supistamaan Karvin arviointitoimintaa merkittävästi tulevan arviointikauden aikana, mikä tulee osaltaan murentamaan päätöksenteon tietoperustaa.

Lisätietoja

Heidi Rättyä, koulutuspoliitikan asiantuntija
(koulutuksen rahoitus ja rakenteet)
heidi.rattya@syl.fi, 041 515 2231

Nikolas Bursiewicz, koulutuspolitiikan asiantuntija
(koulutuksen laatu, jatkuva oppiminen)
nikolas.bursiewicz@syl.fi, 041 515 2230

Sakari Tuomisto, sosiaalipolitiikan asiantuntija
(opiskelijan toimeentulo, asuminen)
sakari.tuomisto@syl.fi, 040 687 6353

Henri Kontkin, sosiaalipolitiikan asiantuntija
(terveys ja hyvinvointi)
henri.kontkin@syl.fi, 040 413 4411